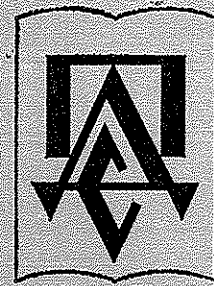

НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ

ЧАСОПИС ЗА ПЕДАГОШКУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

1-2
БЕОГРАД
1994.

ИЗ САДРЖАЈА:

- М. Аћимовић: Прилог методици наставе логике
- Д. Петровић: Успешност наставника у настави
- М. Сегединац, З. Коњовић, Ј. Дукић: Идентификација фактора креативности у настави хемије
- Е. Каменов: Перспективе образовања васпитача
- В. Протић: Почети музичког образовања у Србији у време Карађорђа и прве владавине Милоша Обреновића

• НАСТАВА И ВАСПИТАЊЕ • XLIII • Бр. 1-2 • 1994 •

НВ

Год. XLIII

Бр. 1-2

Стр. 1-112

Београд

1994.

3. Eckersley, C. E. and J. M. Eckersley (1970): *A Comprehensive English Grammar for Foreign Students*, Longman, London.
4. Пишчевић, М. (1982): *Анализа грешака у грађењу упитних реченица енглеског као страног језика*. Маг. дисертација, Филолошки факултет, Београд.
5. Quirk, R. and S. Greenbaum (1976): *A University Grammar of English*, Longman, London.

Mr M. Pišćević

QUESTIONS FORMING IN ENGLISH — A PROBLEM OR A WORD GAME

Summary *The negative interference of Serbian as mother tongue is fully present in learning questions forming in the English language where the inversion is necessary in transforming a statement into a question. Inversion as grammatical category is not typical of the Serbian language which the child acquires continuously, and to use English in communication the child has to learn something new in the question structure: the inversion of the auxiliary verb.*

The problem of memorising the rule can be solved by applying audio-visual stimuli in the teaching and learning of English. Visualisation of the position of certain elements of the sentence helps memorising the question forming in English. The shift of words in the relation subject — verb reminds of a game of chess in which some rules must be observed. This is the case with words to play with in the course of learning in order that they become a game, interesting, challenging and useful.

All participants should be winners: students and teachers. The award will be the very aim — the knowledge and the correct use of English in communication.

М-р Милица Пишчевич

ПОСТАНОВКА ВОПРОСА В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ: ПРОБЛЕМА ИЛИ ИГРА СЛОВ

Резюме *Отрицательная интерференция сербского, как родного языка, находит свое полное выражение при изучении конструкции вопросительных предложений в английском языке, где обязательным является применение инверсии при трансформации выражения в вопрос. Инверсия как грамматическая категория не свойственна сербскому языку, которую ребенок усваивает на протяжении всей жизни, а для того, чтобы пользоваться английским языком в процессе общения, необходимо научиться что-либо новое в структуре вопроса; инверсию вспомогательного глагола.*

Проблема при запоминании этого правила может быть решена применением аудиовизуальных стимулов в процессе преподавания и изучения английского языка.

Визуализация позиций отдельных элементов в предложении помогает запомнить конструкции вопросов в английском языке. Перемещение слов в соотношении, — субъект — глагол напоминает игру в шахматы, где необходимо уважать правила игры. Таков же случай и со словами, с которыми нужно играть в процессе учения, с тем, чтобы это действительно превратилось в игру, интересную, и полезную.

В ней должны победить все участники; и ученики и преподаватели. Награда всегда цель, — знание и употребление английского языка во взаимной коммуникации и вне ее.

ПРОБЛЕМИ ВАСПИТНОГ РАДА

Мр Славица Максић
Институт за педагошка истраживања
Београд

УДК: 371.95
Стручни рад
Примљено: 12. III 1994.

ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

Резиме *У тексту се разматрају могућности за идентификовање даровитости код деце и младих и опасности које собом може да носи идентификовање даровитих ученика у њиховом школском и ширем окружењу. Аутор сматра да је откривање, испитивање и утврђивање даровитости потребно и пожељно, али захтева изузетну опрезност приликом давања дијагнозе (је ли одређено дете даровито или није) и прогнозе (о будућем развоју испитиваног детета). Трагање за даровитошћу као потенцијалу детета да касније у животу постане креативни стваралац представља смислену и оправдану акцију у школи само ако је она део ширег образовног и васпитног третмана испитиваних ученика.*

Уз низ ограничења која намеће постојање великог броја концепција и дефиниција које одсликавају сложеност овог феномена и различитост у приступу, даровитост се може одредити као својство личности, специфичан склоп карактеристика међу којима су најважније високе интелектуалне способности, креативност, одређене особине личности (као што су самопоштовање, самоповерење), висока мотивисаност и посвећеност одређеној области људске делатности, активност чији је крајњи продукт изузетно, врхунско постигнуће, производ значајан за његовог ствараоца и окружење. Даровитост обухвата различите способности (интелектуалне, академске, креативне, уметничке, социјалне и психомоторне). Увек се испољава кроз одређене области људске делатности као што су наука, уметност, спорт. Нема правила о броју области у којима једна особа може бити изузетна, као ни о тренутку када ће се овакво понашање и постигнуће појавити у животу појединца. Постоје велике индивидуалне разлике међу даровитим особама и у количини дара који поседују и у могућностима да то што имају испоље и развију до друштвено корисних и потребних постигнућа и производа.

За разлику од одраслих стваралаца чија дела представљају материјализоване и поуздане (или бар признате) доказе њихових моћи, даровита деца тек треба да створе, направе или изведу своја даровита дела. Зато се даровитост на млађим узрастима одређује као предиспозиција, потенцијал, могућност да дете постане даровити стваралац касније у животу. У детињству и младости на даровитост указују успешно решавање разних задатака са којима се деца сусрећу у својој кући и школи, успешно решавање тестова способно-

сти и посебно развијена способност за учење. Улога креативности, мотивације и појма о себи је нејасна (креативност, висока мотивација и позитиван појам о себи могу, али не морају бити присутни). Даровита деца и млади у поређењу са недаровитим, брже уче нове стратегије решавања постављених задатака и раније их досежу и то, пре свега, у областима у којима се испољава њихова даровитост. Међу факторе који омогућавају да дете постане стварно даровито убрајају се подстицајна околина која ће бити повољна и изазовна за развој даровитости и шансе и срећа у одлучујућим тренуцима у животу појединца.

У ствари, само у случају тзв. „чуда од детета“ постоје показатељи који ову децу чине препознатљиво даровитом. Поставља се питање како да откријемо осталу даровиту децу, ону чија даровитост није тако очигледна. Познато је да чак ни сва деца која имају изузетно постигнуће не настављају са креативном продукцијом кроз цео живот, а историја науке и културе пуна је примера достигнућа стваралаца који уопште нису били уочени као даровити док су били деца. Како да препознамо ону децу која ће највише развити своју даровитост? Како да издвојимо децу којој је најпотребнија подршка у развијању њихових даровитих потенцијала?

Пре свега, морамо да будемо свесни ограничења која собом носи идентификовање даровитости. Најпре, морамо знати да се даровитост не може утврдити као једна константна, непроменљива величина у једном тренутку, на основу једног испитивања. Зато се препоручује да се идентификациони поступак више пута понови, у дужем временском периоду, уз непрекидно праћење кандидата и прикупљање релевантних података о њиховом развоју. Да би се што мање грешило приликом идентификовања даровитости, пожељно је знати да се на млађим узрастима већи број деце сматра потенцијално даровитом, а да се према старијим узрастима број даровитих смањује. Процене се крећу најчешће од 5% до 20% деце из генерације, ученика у школи, а смањују на 1% до 2% у популацији одраслих.

Сам идентификациони поступак се може описати као процес који се састоји из три дела: откривања, испитивања и утврђивања даровитости.

Прву фазу, откривање даровитости, представља *уочавање знакова даровитости* код неке деце и скретање пажње на њих. Даровитост код деце уочавају, најчешће, родитељи и наставници у школи. Као процењивачи могу се још појавити другови даровитих и сами даровити. Постоје одређене скале и инвентари у којима се одређују карактеристике на које процењивачи треба да обрате пажњу. Ове карактеристике зависе од области даровитости. На пример, академски даровити ученици (они који имају високе, натпросечне способности за предмете који се изучавају у школи) могу се препознати на основу следећих обележја: они се истрајно и марљиво посвећују активностима које су везане за одређену област (пред-

мет); изузетно добро схватају појмове, методе и терминологију тог предмета; лако примењују појмове из датог предмета у другим предметима; спремни су да раде много и дуго да би постигли високе резултате у датом предмету; заинтересовани су за такмичење у датом предмету и високо мотивисани да постигну што боље резултате, и брзо и лако уче садржаје из дате области. Предлози о томе који су ученици даровити, прикупљени у фази откривања, представљају драгоцен материјал у идентификовању даровитости, али се морају примити с резервом јер су резултат субјективног суђења предлагача заинтересованих за исход идентификације (као што су, на пример, родитељи или наставници номинованог ученика). Најважније је, свакако, знати, да сама номинација није и потврда даровитости, већ да треба да следи испитивање.

Испитивање обухвата процењивање и тестирање способности, особина, знања и оних производа, продуката даровитости који постоје или који се могу на датом узрасту створити. Као значајни показатељи могу се узети и чланство и активност у школским и ваншколским организацијама и институцијама које се баве стручним радом или популаризацијом области у којој се тражи даровитост, признања за учешће и успехе на одговарајућим смотрема и такмичењима, као и радови објављени у стручним и научним публикацијама и друге потврде испољене даровитости уколико их има. У фази испитивања даровитости, процењивање врше експерти, стручњаци за области у којима се тражи даровитост. Да би били што објективнији, ови процењивачи често одређују услове како треба да изгледају радови које деца праве и на које елементе ће обратити пажњу приликом оцењивања. Тестирање обећава нешто више објективности, али се овде јављају други проблеми. Највећи проблем је што се мере карактеристике које указују на даровити потенцијал или карактеристике за које се претпоставља да чине даровитост. Поуздани и валидни тестови постоје само за неке области даровитости и способности, као што су на пример (интелектуалне, академске), док је у осталим случајевима (на пример, креативне, уметничке) сигурније и корисније процењивање које изводе експерти.

Последњу фазу у идентификовању представља *утврђивање даровитости*. Када се прикупе мишљења, процене разних стручњака и резултати са тестова, морају да се одреде критеријуми даровитости. Критеријуми представљају ниво способности и постигнућа који се проглашава даровитим. Најчешће се одређују као резултат изнад кога се сви ученици који га постижу сматрају даровитим (на пример, резултат на тесту математичког резоновања изнад 50 поена) или се као даровит одређује одређени проценат испитиваних ученика који постижу најбоље резултате на тесту без обзира колики су ти резултати у апсолутном износу (на пример, 2% најбољих резултата). Када постоје резултати са више тестова прави се матрица која омогућава формирање композиционог скорa, са идејом да ће

повезивање више резултата омогућити тачније одређивање даровитости. Код студије случаја посматра се индивидуални развој ученика, уз обиле података до којих се могло доћи. Овде су посебно вредни биографски подаци о појединцу. У свим случајевима, онај који изводи идентификацију, одређивањем критеријума даровитости практично одлучује о томе ко ће бити сматран даровитим.

Да ли ћемо и где ћемо наћи даровитост зависи од циља са којим се трагање предузима, од тога како смо одредили даровитост, области у којој тражимо даровитост, који су показатељи даровитости, од инструмената којима располажемо за мерење изабраних показатеља и критеријума даровитости које смо одредили. После свега реченог, логично се поставља питање да ли уопште радити идентификацију даровитост када постоје велике шансе да се направе многе грешке. Има мишљења да идентификација није ни потребна. Уместо трагања за даровитошћу требало би да се ради на образовању, развијању свих оних способности које деца имају (до максималног или оптималног нивоа) и то код све деце, а у складу са њиховим интересовањима, потребама, индивидуалношћу и циљевима у животу. Ма колико привлачна, изнета идеја више личи на идеал коме треба тежити него реалну могућност у блиској будућности. У међувремену, идентификација даровитости је и потребна и пожељна, уз једно упозорење. Приликом идентификациона даровитости и саопштавања резултата испитивања не смеју се заборавити сва постојећа ограничења и могуће неповољне последице, како тачног тако и нетачног налаза. Информација да је неко даровит мора да има одређену, унапред испланирану сврху (на пример, избор ученика за додатни рад, додељивање стипендија). Ако је утврђивање даровитости код ученика у школи, месту или региону све што се планира и може урадити у одређеном тренутку, онда је најбоље да се уопште не предузима. У таквим условима, означавање, етикетирање даровите деце у средини у којој живе нема смисла, а чак може да буде и штетно за њих. Пробуђена су њихова очекивања и очекивања околине, развија се или потврђује свест о томе да се разликују од других, а све око њих остаје исто. Посебан проблем је могућност манипулисања подацима о даровитим ученицима, па и њихова злоупотреба. Да идентификација даровитих ученика не би постала опасност за њихов развој, она мора бити само део ширег третмана даровитих ученика.

Литература

1. Kitano, M. & D. Kirby (1986) *Gifted Education, A Comprehensive View*, Boston/Toronto: Little Brown & Company.
2. Корец, И. (1989) *Како препознати и идентифицирати надареног ученика*, Загреб: Школске новине.
3. Максић, С. (1993) *Како препознати даровитог ученика*, Београд: Институт за педагошка истраживања.
4. Sternberg, R. J. & J. E. Davidson (Eds) (1986) *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press.

Mr S. Maksić

IDENTIFYING GIFTED STUDENTS

Summary *The text analyses the possibilities for identifying giftedness in children and the young and the danger that identifying gifted students may bring in their schools and in other environments. Their author's attitude is that the discovering, testing and identifying the gifted is necessary and desirable, but still calls for special care when diagnosing (whether the child is gifted or not), forecasting (on the future development of a tested child). The search for giftedness as a child's potential to become creative later in life is a meaningful and justified activity in school only if it is part of broader educational treatment of tested students.*

М-р Славица Максић

ОПОЗНАНИЕ ТАЛАНТЛИВЫХ УЧЕНИКОВ

Резюме *В тексте рассматриваются возможности опознания талантов у детей и молодежи и опасности, которые несет с собой опознание талантливых учеников в их школьном и более широком окружении. Автор считает что обнаруживание, исследование и утверждение таланта необходимо и желательны, но требует исключительную осторожность при определении диагноза (является ли определенный ребенок талантливым или нет) и прогнозов о будущем развитии данного ребенка). Обнаруживание таланта, как потенциала ребенка позднее стать в жизни творческой личностью, представляет собой оправданную акцию в школе, лишь в том случае, если она является частью широкого образования и воспитательной трактовки исследуемых учеников.*